

JUSTYNA TRUSKOLASKA

CZYTELNICTWO UCZNIÓW KLAS SZÓSTYCH W ROKU 2005

WYNIKI BADAŃ

W czerwcu 2005 r. w Holandii otwarto biblioteki... na plażach. Dostępne są w nich książki w różnych językach. Tak holenderscy bibliotekarze realizują nowy projekt promowania czytelnictwa. Co dzieje się w tej dziedzinie w Polsce? Niewiele. Uczniowie klas szóstych, badani w kwietniu i w maju 2005 r., mimo woli ujawniają niewielkie zaangażowanie bibliotekarzy w dzieło szerzenia czytelnictwa. Przeprowadzone wśród 178 dzieci badania miały jednak na celu przede wszystkim wskazać na obecny stan obcowania ze słowem drukowanym uczniów najstarszych klas szkół podstawowych. Badania te podjęto w celu określenia rzeczywistego, niekoniecznie zgodnego ze stereotypami nieczytającego dziecka, obrazu czytelnictwa. Jest on bowiem potrzebny do podjęcia właściwych oddziaływań wychowawczych – zarówno ze strony pedagogów, bibliotekarzy, jak i rodziców.

Stwierdzenie szczególnie korzystnego wpływu czytania na rozwój dziecka, zwłaszcza intelektualny, emocjonalny, społeczny i moralny, jest zbyt oczywiste. Warto jednak przytoczyć w tym miejscu badania z lat siedemdziesiątych i ostatnich, by na ich tle, w szerszym kontekście, umiejscowić wyniki niniejszego sondażu.

Badania czytelnictwa dzieci mają w Polsce długą tradycję i sięgają lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XIX wieku. Zapoczątkowała je Maria Ilnicka rubryką oceny książek dla dzieci w „Bluszczu”. W wyniku badań czytelnictwa młodzieży z klas VI-VIII, przeprowadzonych w latach siedemdzie-

siątych, Anna Przeclawska wykazała przewagę zainteresowań książkami o tematyce wojennej (77,7%), następnie indiańskiej (73,4%), sensacyjno-przygodowej (68,8%), obyczajowej (60%), biograficznej (54,9%), historycznej i humanistycznej (37,9%), a także fantastyczno-naukowej (34,5%)¹.

Z badań dzieci z rodzin patologicznych, uczęszczających do świetlicy Stowarzyszenia Przyjaciół Dzieci Chorych „Serce”, wynika, że chętniej czytają dziewczynki (33,4%) niż chłopcy (20%). Chłopcom czytanie kojarzy się z „babską” czynnością. Mniejsze zainteresowanie czytelnictwem chłopców może wynikać także z różnic biologicznych i rozwojowych, np. większa potrzeba ruchu u chłopców niż u dziewczynek. „Pierwszy kontakt z książką większość badanych dzieci (43,3%) miała w wieku przedszkolnym (3-5 lat), natomiast aż 13,4% dzieci po raz pierwszy zetknęło się z książką dopiero w klasie I. Na pytanie, kto pierwszy dał ci książkę, 86,6% dzieci odpowiedziało, że rodzice (najczęściej mama), 6,6% – że dziadkowie, dla 6,8% dzieci osobą, która pierwsza dała im książkę, była pani w szkole. Wysoki procent dzieci, które pierwszą lekturę otrzymały od rodziców, wynika stąd, że większość dzieci brała pod uwagę podręczniki szkolne, z których najczęściej korzystają².

Badane dzieci preferują komiksy, powieści podróżnicze, przygodowe i niekiedy historyczne. Tylko 3% badanych lubi czytać książki popularno-naukowe. Tematyka bliska dzieciom z rodzin patologicznych to: baśnie (50%), fantastyka (30%), komiksy (20%), lektury podróżnicze (17%) i przygodowe (10%), w mniejszym stopniu – historyczne (10%). Dzieci ze środowisk patologicznych mają mniejszy kontakt z książką niż dzieci z domów dobrze funkcjonujących. Brak odczytania utrudnia jednostce wyrażanie myśli, poglądów, przekonań.

„Lata 90. XX wieku i pierwsze XXI przynoszą kolejne próby badań czytelniczych. Celem było ustalenie zainteresowań, wyborów czytelniczych, częstotliwości kontaktów z książką, miejsca czytania wśród innych sposobów spędzenia wolnego czasu, dostępu do książek. W ubiegłym roku zrealizowano w Instytucie Książki i Czytelnictwa Biblioteki Narodowej ogólnopolskie badania czytelnictwa uczniów III klasy gimnazjów³. Wśród charakterystycz-

¹ K. Chaciewicz, *Kształtowanie zainteresowań oraz zamiłowań czytelniczych i literackich dzieci i młodzieży*, „Poradnik Bibliotekarza” 1981, nr 6, s. 145.

² Tamże, s. 147.

³ G. Lewandowicz - Nosala, *Badania czytelnictwa dzieci i młodzieży w latach 90. XX wieku*, Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa; www.ebib.oss.wroc.pl

nych cech czytelnictwa tej grupy wymieniono szybką zmienność zainteresowań związaną z rozwojem psychicznym i dwutorowość aktu lektury, podlegającą z jednej strony przymusowi szkolnemu, z drugiej zaś będącą wynikiem własnych zainteresowań. Próbowano dowiedzieć się, co młodzi ludzie cenią sobie w książce. Okazało się, że ważna jest dla nich wartka akcja, postać bohatera, humor, dobre zakończenie. Pytano też o to, dlaczego niektórzy z nich niechętnie czytają. Wskazano głównie na takie czynniki, jak: przeciążenie nauką; brak tradycji rodzinnych; praca w gospodarstwie (dotyczy głównie dzieci wiejskich); upodobanie do wideo i komputera; wady wzroku, dysleksja.

Zainteresowania dzieci, jak stwierdzają badacze, rozwijają się w sposób ewolucyjny, tworząc linię od literatury baśniowej, przygodowej, poprzez historyczną, przyrodniczą, realistyczną aż po psychologiczną. Dzieci w młodszym wieku przedszkolnym interesują się wierszykami, bajkami, baśniami. Zainteresowania czytelnicze wieku 9-10 lat w dalszym ciągu skupiają się na baśniach, książkach przyrodniczych, podróźniczych, obyczajowych. „Badania J. Izdebskiej wykazały, że dzieciom w tym wieku bliska jest tematyka dotycząca pracy ludzi różnych zawodów (65% odpowiedzi), zagadnienia związane z życiem kraju (18%), zastosowanie komputerów (36% odpowiedzi)”⁴.

U czytelników w starszym wieku zmiany treści zainteresowań w coraz mniejszym zakresie wiążą się z książką. „Badania czytelnicze dzieci i młodzieży w wieku 12-16 lat przeprowadzone przez Annę Przeclawską, Marię Walentynowicz, Włodzimierza Goriszowskiego oraz Joannę Papuzińską wskazują na powodzenie książki o treści podróźniczej, fantastycznej, historycznej i obyczajowej”⁵.

Pod kierownictwem W. F. Wawro w roku 2002 przeprowadzono również badania dotyczące odbioru środków masowego przekazu, m.in. czytelnictwa czasopism młodzieżowych. Okazuje się, że „najmniej popularnym środkiem przekazu jest prasa czytana kilka razy w tygodniu przez 43,2% badanych uczniów, zaś raz w tygodniu – przez 38,4%”⁶.

W roku 2005 problemem czytelnictwa dzieci z klas VI zajęliśmy się na seminarium dyplomowym w PWSZ w Białej Podlaskiej ze studentami III ro-

⁴ Chaciewicz, *Kształtowanie zainteresowań*, s. 145.

⁵ Tamże, s. 146.

⁶ F. W. Wawro, *Treści w przekazie mass mediów akceptowane przez młodzież szkół średnich*, „Roczniki Nauk Społecznych” 32 (2004), z. 2, s. 45-60.

ku pedagogiki⁷. Grupa sześciu osób przeprowadziła badania za pomocą dostarczonego kwestionariusza-ankiety, używanego już wcześniej w badaniach nad czytelnictwem⁸. Badaniami objęto w sumie 178 uczniów (95 dziewcząt i 83 chłopców) z sześciu szkół podstawowych z Białej Podlaskiej i okolicznych miejscowości: Terespoła, Jabłonny Lackiej, Cicibora Dużego oraz Chotyłowa. Zostały one przeprowadzone w kwietniu i maju 2005 r. W tabeli 1 przedstawiono liczebność badanych grup dziewcząt i chłopców w poszczególnych szkołach podstawowych.

Tab. 1. Liczebność badanych grup dziewcząt i chłopców z podziałem na szkoły

Miejscowość	Dziewczęta	Chłopcy	Razem
Biała Podlaska (Szkoła Podstawowa nr 2)	17	11	28
Biała Podlaska (Szkoła Podstawowa nr 9)	26	12	38
Chotyłów	14	10	24
Cicibór Duży	14	16	30
Jabłonna Lacka	16	16	32
Terespol (Szkoła Podstawowa nr 2)	8	18	26
Razem	95	83	178

Pytania, które postawiono uczniom klas szóstych, dotyczyły ulubionych książek, ilości czasu poświęcanego lekturze oraz tego, skąd biorą książki, a także osób, które zainspirowały badanych uczniów do czytania, z uwzględnieniem rodziców, nauczycieli, rówieśników oraz bibliotekarzy, a także związku zainteresowań czytelniczych z użytkowaniem gier komputerowych. W tabelach poniżej przedstawiono ilościowo opracowane odpowiedzi uczniów na poszczególne pytania.

⁷ Badania przeprowadzili: Paweł Bazylczuk, Monika Filipiuk, Magdalena Głownia, Katarzyna Kondraciuk, Agnieszka Kuna i Paulina Lubik – studenci III roku pedagogiki społecznej PWSZ im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej w roku akademickim 2004/2005.

⁸ J. T r u s k o l a s k a, *Media elektroniczne a czytelnictwo dzieci i młodzieży – analiza porównawcza na przykładzie uczniów klas szóstych S.P. Nr 2 w Lublinie*, referat wygłoszony na konferencji w Białymstoku „Dziecko a media elektroniczne”, 17-18 maja 2004 r.

Tab. 2. Rodzaje czytanych książek

Rodzaj książek	Dziewczęta		Chłopcy		Razem	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
Przygodowe	67	70,00%	59	71,00%	126	70,80%
Powieści młodzieżowe	68	71,58%	21	25,30%	89	50,00%
Fantastyczne	41	43,00%	36	43,00%	77	43,20%
Kryminały	25	26,00%	32	38,60%	57	32,00%
Podróżnicze	31	32,00%	24	29,00%	55	31,00%
Fantastyczno-naukowe	16	16,80%	23	28,00%	39	22,00%
Historyczne	7	7,40%	20	24,00%	27	15,20%
Inne (jakie?) horrory, czasopisma	16	16,84%	11	13,20%	27	15,20%
Poezja	9	9,50%	3	3,60%	11	6,20%
Nie lubię czytać książek	6	6,32%	8	9,60%	14	7,90%

Jak wynika z powyższego zestawienia, największą popularnością wśród badanych uczniów cieszą się książki przygodowe (70,8%), powieści młodzieżowe (50%), fantastyczne (43,2%), kryminały (32%) oraz książki podróżnicze (31%). Przy czym lekturą przygodową, podróżniczą i fantastyczną interesuje się podobny odsetek dziewcząt i chłopców, natomiast kryminały chętniej czytają chłopcy. Powieści młodzieżowe zaś czyta trzykrotnie więcej dziewcząt (71,58%) niż chłopców (25,3%). Istnieją więc w tym wieku pewne preferencje związane z płcią, co zresztą niejednokrotnie już stwierdzano w badaniach. Najmniej chętnie dzieci czytają poezję. Niewiele dziewcząt (7,4%) sięga po lekturę o tematyce historycznej, którą jednak interesuje się spora część chłopców (24%).

Aby zweryfikować dodatkowo określone powyżej przez badanych preferencje, zapytano o ostatnio czytane książki. Pytanie to pozwala również wskazać na konkretne zapotrzebowania czytelnicze młodzieży. W tab. 3 podano 20 pozycji książkowych, które uczniowie wymieniają jako ostatnio czytane.

Tab. 3. Tytuły ostatnio czytanych książek

Lp.	Tytuł książki	Dziewczęta	Chłopcy	Razem
1.	<i>Ania z Zielonego Wzgórza</i>	44	17	61
2.	<i>Harry Potter</i>	27	19	46
3.	<i>Robinson Crusoe</i>	20	14	34
4.	<i>Balladyna</i>	25	6	31
5.	<i>Ten obcy</i>	17	11	28
6.	<i>Kłamczucha</i>	13	9	22
7.	<i>Szatan z siódmej klasy</i>	14	5	19
8.	<i>W pustyni i w puszczy</i>	8	10	18
9.	<i>Księga strachów</i>	7	9	16
10.	<i>Ogniem i mieczem</i>	5	11	16
11.	<i>Tajemnicza wyprawa Tomka</i>	2	8	10
12.	<i>Bajki robotów</i>	1	8	9
13.	<i>Władca pierścieni</i>	1	7	8
14.	<i>Winnetou</i>	3	4	7
15.	<i>Marcin Kozera</i>	2	3	5
16.	<i>Chłopcy z Placu Broni</i>	0	5	5
17.	<i>Szaleństwa Panny Ewy</i>	5	0	5
18.	<i>Sposób na Alcybiadesa</i>	1	4	5
19.	<i>Tajemniczy ogród</i>	2	2	4
20.	<i>Przygody Hucka</i>	2	0	2

Jak łatwo zauważyć, na pierwszych miejscach znalazły się lektury szkolne, takie jak *Ania z Zielonego Wzgórza* L. M. Montgomery, *Przypadki Robinsona Crusoe* D. Defoe, *Balladyna* J. Słowackiego czy książki H. Sienkiewicza. Są również pozycje spoza kanonu lektur klasy szóstej (np. słynny już cykl o Harrym Potterze czy *Księga strachów*). Zgadza się to ze stwierdzonym w przytoczonych uprzednio badaniach zjawiskiem dwutorowości procesu lektury. Warto podkreślić, że wśród wymienionych znajdują się rzeczywiście przede wszystkim książki przygodowe (np. *Chłopcy z Placu Broni*, *Winnetou*), powieści młodzieżowe (np. *Ania z Zielonego Wzgórza*, *Kłamczucha*, *Tajemniczy ogród*) oraz fantastyczne (*Władca pierścieni*, *Bajki robotów*, *Harry Potter*

– wszystkie tomy, *Księga strachów*), a także historyczne (choćby *Ogniem i mieczem* lub *Tajemnicza wyprawa Tomka*). Nie ma natomiast – wyliczonych w poprzednim zestawieniu jako ulubione – kryminałów. Być może chłopcy wymienili je trochę „na wyrost”; jednak faktycznie wydaje się, że nie czytają ich zbyt wiele.

Po określeniu preferencji młodzieży co do rodzajów książek starano się stwierdzić, jak często są one czytane. Poniżej przedstawiono zestawienie częstotliwości sięgania po lekturę.

Tab. 4. Częstotliwość czytania książek

Częstość czytania	Dziewczęta		Chłopcy		Razem	
Codziennie	18	19,00%	11	13,20%	29	16,30%
Kilka razy w tygodniu	36	38,00%	17	20,50%	53	29,80%
Dwa razy w tygodniu	11	11,60%	7	8,40%	18	10,10%
Raz w tygodniu	6	6,30%	9	10,80%	15	8,40%
Raz na dwa tygodnie	4	4,20%	10	12,00%	14	7,86%
Rzadziej	19	20,00%	30	36,00%	49	27,50%

Okazuje się, że około 46% badanych czyta codziennie lub kilka razy w tygodniu, to znaczy bardzo często. Ponad 18% dzieci sięga po książkę raz lub dwa razy w tygodniu. Natomiast około 35% – raz na dwa tygodnie lub rzadziej. Jedynie pierwsza grupa wystarczająco dużo korzysta ze słowa pisanego. Jest to jednak spora liczba uczniów. Pozostałe dwie grupy reprezentują poziom czytelnictwa, który domaga się interwencji wychowawczej.

Interesujące jest, ile czasu w ciągu dnia badani uczniowie poświęcają lekturze.

Tab. 5. Ilość czasu poświęcana na czytanie książek lub czasopism w ciągu dnia

Czas w ciągu dnia	Dziewczęta		Chłopcy		Razem	
Pół godziny	25	26,30%	41	49,30%	66	37,00%
Godzinę	34	35,80%	24	29,00%	58	32,60%
Dwie godziny	25	26,30%	7	8,40%	32	18,00%
Więcej (ile?)	10	10,50%	4	4,80%	14	7,80%
Nie czytam	1	1,05%	6	7,20%	7	3,90%

Okazuje się, że jest duża grupa dzieci (ok. 58%), które czytają dużo, bo godzinę, dwie lub więcej w ciągu dnia (choć, oczywiście, niekoniecznie codziennie). Jest to wynik przeczący powszechnym opiniom, że współczesne dziecko czyta bardzo mało lub w ogóle. Spora grupa (37% badanych) czyta pół godziny dziennie, co również nie budzi zastrzeżeń wychowawczych. Natomiast uczniowie, którzy stwierdzili „nie czytam”, to jedynie niecałe 4% badanej próby. Można powiedzieć: margines, który istnieje zapewne w każdym społeczeństwie. Dzieci te należy objąć intensywną opieką wychowawczą.

Zarówno z pierwszego, jak i drugiego zestawienia, dotyczącego częstotliwości oraz długości procesu czytania, wynika, że dziewczęta czytają dużo częściej i dłużej. Dla przykładu podajmy, że aż 36% chłopców (w stosunku do 20% dziewcząt) określiło, że czyta rzadziej niż raz na dwa tygodnie. Podobnie odpowiedź „nie czytam” zakreśliło jedynie 1% dziewczynek, natomiast aż 7,2% chłopców. Ponad 26% dziewcząt stwierdziło, że czyta dziennie ponad dwie godziny, natomiast tę samą odpowiedź zaznaczyło jedynie 8,4% chłopców. Niestety, większość uzyskanych wyników wskazuje na to, że chłopcy czytają mniej niż dziewczęta.

Dokonano również porównania, skąd uczniowie pozyskują książki. W przeważającej większości (80,3% badanych) korzystają z biblioteki szkolnej. Świadczy to o jej ogromnej roli w procesie promowania czytelnictwa wśród młodzieży. Popularne również są biblioteki osiedlowe. Pożyczają w nich książki ponad 42% uczniów. Jednak należy zaznaczyć, że nie we wszystkich miejscowościach, w których prowadzono badania, istnieje taka placówka. Stąd prawdopodobnie dużo większy odsetek dzieci, które wypożyczają książki w szkole.

Tab. 6. Sposób pozyskiwania książek

Sposób pozyskiwania książek	Dziewczęta		Chłopcy		Razem	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
Biblioteka szkolna	79	83,00%	64	77,10%	143	80,30%
Biblioteka osiedlowa	48	50,50%	27	33,00%	75	42,10%
Kupowana przez rodziców	41	43,20%	30	36,00%	71	39,90%
Pożyczana od kolegów lub innych osób	28	30,00%	18	21,70%	46	26,00%
Dostają	23	24,20%	8	9,60%	31	17,40%

Jak wynika z naszych badań, prawie 40% rodziców zaopatruje swoje dzieci w lekturę. Można więc wnioskować, że około 60% nie kupuje dzieciom książek. Wydaje się, iż jest to negatywne zjawisko. Pewna grupa (17,4%) dostaje książki od osób z rodziny lub znajomych. Sporo uczniów (26%) pożycza książki od kolegów lub innych osób. Widzimy więc, że dzieci są bardzo aktywne, jeśli chodzi o poszukiwanie lektury. Jednak, podobnie jak powyżej, okazuje się, iż to dziewczynki wykazują większe zainteresowanie uzyskaniem książek – zarówno w bibliotekach, jak i u osób znajomych. One również są częściej obdarowywane tego rodzaju prezentami przez rodziców i inne osoby. (Dla przykładu odpowiedź „dostaje” książki wybrało 24,2% dziewczynek, a tylko 9,6% chłopców).

Ważne jest również, kto zachęca dzieci do czytania. Czy wpływ na wybory czytelnicze ma środowisko rodzinne, rówieśnicy, nauczyciele czy bibliotekarze, a może reklama telewizyjna, reklama zamieszczona w czasopiśmie lub inne źródła informacji?

Tab. 8. Osoby proponujące przeczytanie wyżej wymienionych książek

Proponujący	Dziewczeta		Chłopcy		Razem	
Kolega (koleżanka)	55	58,00%	25	30,00%	80	45,00%
Rodzice	42	44,20%	33	40,00%	75	42,00%
Nauczyciel	65	68,40%	49	59,00%	114	64,00%
Bibliotekarz	14	14,70%	5	6,00%	19	10,70%
Była reklamowana	5	5,30%	3	3,60%	8	4,50%
Dowiedział się, że to ciekawa książka z innego źródła	15	15,80%	10	12,00%	25	13,40%

Okazuje się, że do przeczytania określonej książki w większości przyczyniają się nauczyciele (64%), następnie koledzy i koleżanki (45%!) oraz rodzice (42%). Wszystkie te grupy osób mają więc duży wpływ na badaną młodzież. Natomiast bibliotekarze zostali wymienieni jedynie przez 10,7% uczniów, mimo że dzieci w dużej mierze korzystają z bibliotek szkolnych i osiedlowych. Świadczy to o zbyt małym zaangażowaniu lub też niewielkiej skuteczności pracowników bibliotek w promowanie czytelnictwa.

W obliczu wzrastającego gwałtownie zainteresowania mediami elektronicznymi postanowiono zbadać, czy uczniowie spotykają tych samych bohaterów

w książkach i w grach komputerowych, a także czy uważają, że gra może zachęcić do przeczytania książki.

Tab. 9. Bohaterowie spotykani w grach komputerowych i w książkach

Czy w książkach i grach komputerowych występują ci sami bohaterowie	Dziewczęta		Chłopca		Razem	
	Tak	29	30,50%	36	43,40%	65
Nie	58	61,00%	38	46,00%	96	54,00%
Nie wiem	6	6,30%	1	1,2	7	4,00%

Okazuje się, że duża grupa badanych (36,5%), w tym zwłaszcza chłopcy, spotykają w grach tych samych bohaterów, co w książkach. Wśród nich badani uczniowie wymieniają postacie z cyklu książek J. K. Rowling o Harrym Potterze, bohaterów trylogii R. R. Tolkiena *Władca pierścieni*, a także Kubusia Puchatka, Shreka i innych. Fakt ten otwiera przed pedagogami i bibliotekarzami możliwości pozytywnych oddziaływań wychowawczych poprzez elektroniczne środki przekazu.

Tab. 9. Opinia badanych na temat wpływu gry komputerowej na wybór książki

Czy gra zachęca do przeczytania książki	Dziewczęta		Chłopcy		Razem	
	Tak	32	33,70%	37	44,60%	69
Nie	46	48,40%	37	44,60%	83	46,70%
Nie wiem	5	5,30%	3	3,60%	8	4,50%

Dodatkowo należy podkreślić, że prawie 40% badanych (w tym 44,6% chłopców) uważa, że gra zachęca ich do przeczytania książki opowiadającej o tych samych, znanych już z ekranu komputera, postaciach. Jest to na tyle duża grupa, że warto te stwierdzenia wziąć pod uwagę w planowaniu nowoczesnych wpływów wychowawczych. Otwierają się w ten sposób nowe możliwości zachęcenia do lektury – zwłaszcza chłopców, którzy czytają mniej niż dziewczęta, a są aktywnymi użytkownikami mediów elektronicznych.

Z powyższych zestawień wyników badań sondażowych nad czytelnictwem uczniów klas szóstych, przeprowadzonych wiosną 2005 r. w Białej Podlaskiej i okolicach, wynika że:

1. Poziom czytelnictwa dzieci nie jest niski. Duża grupa dzieci (46%) przyznaje, iż czyta często, to znaczy codziennie lub kilka razy w tygodniu. Ważne, że dzieci poświęcają lekturze zadowalająco dużo czasu w ciągu dnia; 58% badanych stwierdza, że czyta godzinę, dwie lub więcej, a 37% – pół godziny dziennie. Niepokój budzą dzieci, które twierdzą, że nie czytają. Jest to jedynie kilka procent badanych, przeważnie chłopcy. Spora grupa dzieci sięga po lekturę, ale za rzadko – raz na dwa tygodnie lub rzadziej. Grupa ta stanowi aż 35% badanych uczniów.

2. Dzieci chętniej czytają książki przygodowe, fantastyczne, podróżnicze, powieści młodzieżowe (zwłaszcza dziewczęta) oraz książki o tematyce historycznej (przeważnie chłopcy). To zjawisko zostało stwierdzone wielokrotnie także w innych badaniach.

3. Największą aktywność w zachęcaniu do lektury wykazują nauczyciele. Duży wpływ na zainteresowanie się książką mają również rówieśnicy oraz rodzice. Natomiast niewielki – pracownicy bibliotek.

4. Uczniowie stykają się z tymi samymi postaciami w grach komputerowych i książkach. Uważają, że gra może zachęcić do przeczytania lektury opowiadającej o tym samym bohaterze. Ważne jest to, że tę możliwość dostrzegają zwłaszcza chłopcy.

Powyższe wnioski mogą być impulsem do sformułowania pewnych propozycji dotyczących codziennych oddziaływań wychowawczych. W związku ze stwierdzeniem, iż to przeważnie chłopcy stanowią grupę dzieci nieczytających, należałoby zwrócić większą uwagę na pracę z nimi już od najmłodszych lat – przede wszystkim w domu rodzinnym. Do tego jednak potrzebne jest podniesienie kultury pedagogicznej i literackiej rodziców. W tym celu warto podjąć szerzej zakrojone akcje dla rodziców i dzieci. Powinni się tym zająć zwłaszcza bibliotekarze jako osoby mające odpowiednie przygotowanie zawodowe. Przykładem takich akcji może być wspomniana na wstępie inicjatywa organizowania bibliotek dla turystów na plażach w Holandii latem 2005 r.

Należy również wykorzystać elektroniczne środki przekazu do rozwijania zainteresowań czytelniczych, zwłaszcza chłopców. Warto tu zwrócić uwagę na znane i lubiane przez nich gry, które mogą być jednym z możliwych impulsów do podjęcia lektury. Korzystanie z nich (tzn. z gier) jest również możliwe na terenie bibliotek i szkół, z których wiele dysponuje komputerami,

w tym również podłączonymi do internetu, które pozostają do dyspozycji młodych użytkowników. Jednocześnie te same placówki dysponują bogatymi księgozbiorami dziecięcymi i młodzieżowymi. Od inwencji ich pracowników zależy, czy wykorzysta możliwości, które ma. Korzystając z przyciągającej siły komputera, można posłużyć się tradycyjnymi środkami wychowawczymi, zwłaszcza rozmową, dyskusją, perswazją, propozycją, przykładem czy organizowaniem warunków i środowiska bądź grupy sprzyjającej podjęciu aktywności czytelniczej.

Przede wszystkim jednak należy dostosować rodzaj proponowanych młodzieży lektur, zarówno obowiązkowych, jak i nieobowiązkowych, do gustów i zainteresowań czytelniczych uczniów. Nauczyciele i bibliotekarze powinni mieć na uwadze, co lubią czytać dziewczęta i chłopcy w danym wieku, i uwzględniać te upodobania w planowaniu pracy wychowawczej z młodzieżą.

BIBLIOGRAFIA

- C h a c i e w i c z K.: Kształtowanie zainteresowań oraz zamiłowań czytelniczych dzieci i literackich dzieci i młodzieży, „Poradnik Bibliotekarza” 1981, nr 6, s. 145.
- L e w a n d o w i c z - N o s a l G.: Badania czytelnictwa dzieci i młodzieży w latach 90. XX wieku, Instytut Książki i Czytelnictwa, Biblioteka Narodowa; www.ebib.oss.wroc.pl
- T r u s k o l a s k a J.: Media elektroniczne a czytelnictwo dzieci i młodzieży – analiza porównawcza na przykładzie uczniów klas szóstych S.P. Nr 2 w Lublinie, w: Materiały na konferencję w Białymstoku „Dziecko a media elektroniczne”, 17-18 maja 2004 r.
- W a w r o F. W.: Treści w przekazie mass mediów akceptowane przez młodzież szkół średnich, „Roczniki Nauk Społecznych” 32(2004), z. 2, s. 45–60.

THE READERSHIP OF SIXTH-FORM PUPILS IN 2005

S u m m a r y

The paper depicts the findings of a study of readership conducted in 2005 on a non-representative group of 178 subjects – all of them sixth-form pupils. The study was designed to present the reading interests among children – the kind of reading lists, how they obtain books, the influence of teachers, librarians, parents, and peers in the choice of books. Some attempts have been made to answer the question whether an encounter with literary figures in computer games encourages young people to take a book about the same hero. The findings indicate a fairly good level of readership among the children under study, two directions of reading, and the average interest in topics. Girls read more than boys and the modern electronic media can help in education.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: czytanie/czytelnictwo, poziom zainteresowań czytelniczych, uczeń i książka, wychowanie do czytelnictwa.

Key words: reading, level of reading interests, pupil and book, education to reading activity.